

MASOFAVIY TA'LIM TEXNOLOGIYASIDA O'QITUVCHI FAOLIYATINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Kunnazarov Aliy Bisenbayevich

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada oliy ta'lim muassasalarida masofaviy ta'lim sharoitida o'qituvchining kasbiy kompetensiyalari doirasi va o'ziga xos xususiyatlari tahlil qilingan. Maqsad - masofaviy ta'limning o'qituvchilariga qo'yiladigan talablarni aniqlash va ularning kompetensiyalarini rivojlantirish yo'llarini ko'rsatish.

Kalit so'zlar: masofaviy ta'lim, kompetensiya, kasbiy mahorat, muammoli ta'lim, virtual muhit.

Аннотация: В данной статье проанализированы круг профессиональных компетенций и специфические особенности преподавателя в условиях дистанционного обучения в высших учебных заведениях. Цель - определить требования к преподавателям дистанционного обучения и показать пути развития их компетенций.

Ключевые слова: дистанционное обучение, компетенция, профессиональное мастерство, проблемное обучение, виртуальная среда.

KIRISH

Ushbu maqoladagi tadqiqotimizning predmeti oliy ta'lim muassasalarining masofaviy shaklidagi o'qituvchining kompetensiyalari doirasini va ularning mohiyatini aniqlashdir. So'z oliy ta'lim haqida ketayotganligi sababli, o'qituvchi faoliyatining maqsadli yo'nalishlarini aniqlashtirish kerak. Bizning fikrimizcha, bu faollik, tashabbuskorlik, harakatchanlik, mavjud ta'lim holatiga qarab o'z vakolatlarini oshirishga tayyorlik kabi fazilatlarga ega bo'lgan mutaxassisni tayyorlashdir. Mutaxassislar tayyorlash sifatiga qo'yiladigan bunday yuksak talablar oliy ta'lim o'qituvchisining kasbiy mahoratiga nisbatan mutlaqo yangi umidlarni ham nazarda tutadi.

Bir tomondan, "masofaviy ta'lim" tushunchasining o'zi talabani tanlangan ta'lim yo'nalishi doirasida o'z ta'lim traektoriyasini tanlashda mustaqilligini nazarda tutsa, boshqa tomondan, ushbu turdagi ta'lim xizmatlarini iste'molchining joylashuvi va vaqtdan qat'i nazar, o'quv dasturi va baholash materialining, zarur ta'lim texnologiyalarining takrorlanishini ta'minlash muhimdir.

Shu bilan birga, biz o'qituvchi shaxsining o'zini kasbiy ta'lim sifatini ta'minlashning asosiy omili deb bilamiz. Gap o'qituvchining kasbiy kompetensiyalari majmuasini qayta ko'rib chiqish va takomillashtirish zarurati haqida bormoqda.

Masofaviy ta'limning asosiy bo'g'ini - bu o'z ta'lim maqsadlariga muvofiq rivojlanayotgan ta'lim vaziyatiga munosib javob bera oladigan talabani faolligi, mustaqilligi va harakatchanligi. O'qituvchi esa o'quvchining mustaqil faoliyatini boshqaradi va nazorat qiladi. To'g'ridan-to'g'ri ta'lim jarayonida u muayyan ta'lim maqsadlari va vazifalariga qarab, murabbiy, yordamchi, tarbiyachi, murabbiy rolini o'ynaydi.

Ta'limning turli bosqichlarida samarali masofaviy ta'limni muvaffaqiyatli amalga oshirish metodik, tashkiliy, psixologik, mazmuniy va hududiy jihatlarni har tomonlama hisobga olgan holda amalga oshirilishi mumkin..

O'qituvchining o'zi mutaxassis tayyorlash uchun ta'lim muhitini shakllantiradi: o'quv fanining mazmunini, kasbiy modulni loyihalashtiradi, kerakli dasturiy ta'minotni tanlaydi (ishlab chiqadi). Binobarin, bitiruvchining kompetentsiyalarini shakllantirish darajasi o'qituvchining shaxsiy va kasbiy fazilatlariga bog'liq.

O'qituvchining umumiy kompetentsiyalarini bir necha bloklarga guruhlash mumkin:

1. Shaxsiy kompetentsiyalar: qadriyat yo'nalishlari, kasbiy faoliyat uchun motivatsiya;
2. Tashkiliy kompetentsiyalar: o'z faoliyatini va o'quvchi faoliyatini ta'lim jarayonining boshidan oxirigacha boshqarish; muvaffaqiyat / muvaffaqiyatsizlik haqida fikr yuritish; talaba bilan muloqotda aks ettirish jarayonini tashkil etish qobiliyati.
3. Intellektual kompetentsiyalar: talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini axborot bilan ta'minlash ko'nikmalari; muammoli va loyihaga asoslangan ta'lim usullarini qo'llash qobiliyati.
4. Kommunikativ kompetentsiyalar: talabalar bilan samarali hamkorlik qilish malakalari; nutq va muloqot madaniyati.

Kasbiy kompetentsiyalarga kelsak, masala unchalik aniq emas. Bir tomondan, oliy ta'limi o'qituvchisi ma'lum darajada bag'rikenglik bilan standart kompetentsiyalarga ega bo'lishi kerak, ular orasida biz mavzu, umumiy pedagogik, kasbiy-kommunikativ, boshqaruv va refleksivni ajratib ko'rsatishimiz mumkin. Ushbu turkumda, ayniqsa, axborot-kommunikativ kompetentsiyani ajratib ko'rsatish kerak: axborot-kommunikativ va Internet texnologiyalarini o'zlashtirish.

Ammo masofaviy ta'lim o'qituvchisining vazifalari Internet orqali ma'lumot yuborish va olish bilan cheklanmaydi. U bu yoki boshqa tarzda uning kasbiy faoliyatiga ta'sir qiladigan barcha sohalarida malakali bo'lishi kerak. Masofaviy ta'lim o'qituvchisi kasbiy ahamiyatga ega bo'lgan fazilatlar tizimiga ega bo'lishi kerak. Bu ba'zi bir sohadagi individual ko'nikma va malakalar emas, balki tizimdir.

Agar masofaviy ta'lim o'qituvchisi va kunduzgi o'qituvchining kompetentsiyalarini solishtirsak, masofaviy ta'lim o'qituvchisiga xos bo'lgan quyidagi asosiy guruhni ajratib ko'rsatish mumkin.

- Pedagogika sohasidagi kompetentsiyalar.
- Psixologiya sohasidagi kompetentsiyalar.

Bunda masofaviy ta'lim xususiyatlarini hisobga olgan holda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish haqida gapirish mumkin; virtual muhitda muloqotning psixologik xususiyatlari, virtual muloqotni idrok etishdagi yoshga bog'liq o'zgarishlarning xususiyatlari, bolalar, o'smirlar, kattalar uchun masofaviy ta'lim tamoyillari va boshqalar sohasidagi bilimlar:

- hamkorlikda o'rganish;
- hamkorlikda o'qitish texnologiyalari;
- loyiha usuli (turli - telekommunikatsiya loyihalari usuli sifatida);
- muammoli ta'lim texnologiyalari;
- tadqiqot usuli;
- modulli o'qitish;
- o'yin texnologiyalari;

Axborot texnologiyalari sohasidagi kompetentsiyalar: Internet tarmog'idagi aloqa vositalarida erkin foydalanish, tarmoqning yangi vositalari va xizmatlarini o'rganish istagi, o'quv materialini (kurslarini) loyihalashni qo'llab-quvvatlash kabi doimiy takomillashib borayotgan tarmoq vositalarini o'zlashtirish; o'quv materiallarini talabalarga etkazish; "ma'lumotnoma" materiallarini qo'llab-quvvatlash (kutubxona); maslahatlashuvlar; bilimlarni nazorat qilish; o'quvchilar o'rtasidagi muloqotni tashkil etish (ta'limning kollektiv shakllari).

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki masofaviy ta'lim texnologiyalarining rivojlanishi o'qituvchilar oldiga yangi talablar qo'ymoqda. MT sharoitida samarali faoliyat yuritish uchun o'qituvchi shaxsiy, tashkiliy, intellektual, kommunikativ kompetensiyalarga, shuningdek, axborot texnologiyalarini, zamonaviy o'qitish uslublarini va pedagogik-psixologik bilimlarni egallashi kerak. O'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini oshirish, ularni yangi texnologiyalar va uslublar bilan tanishtirish, doimiy o'z-o'zini rivojlantirishga undash MTning sifatini yaxshilash va ta'lim jarayonini yanada samarali qilishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Мальцев В. Дистанционное обучение — доступное образование.// 2016 [Электронный ресурс] URL: <http://www.planetaedu.ru/articles/482> (дата обращения 21.10.2016)

2. Токмянин В. В. Дистанционное образование: зависимость качества от формы обучения [Текст] // Теория и практика образования в современном мире: материалы междунар. науч. конф. (г. Санкт-Петербург, февраль 2015 г.). — СПб.: Реноме, 2015. — С. 370-372.

3. Сейтназаров К.К., Калимбетов К.И. Информатика фанини ўқитишда самарали методларни танлаб олишда қарорлар қабул қилиш тизими // CLUSTER OF PEDAGOGICAL EDUCATION: Building 2A, Istikbol Street, Chirchik, Tashkent region, Uzbekistan chirchikcluster@gmail.com Problems and Solutions JUNE 25-26, 2021 755-759.